

Zemanův bič

Téměř žádné veřejné vystoupení prezidenta Miloše Zemana se neobejde bez zmínky o naprosté nutnosti zavést majetková přiznání pro všechny s majetkem nad 10 milionů korun. O opatření mluví jako o spáse, díky které se v Česku podaří vymýtit korupci. Účinnost "plošných" majetkových přiznání je však sporná. Poctivým lidem přibude papírování, úřadům práce, státu vzrostou výdaje a korupčníci se přiznání stejně nakonec vyhnou.

Proti korupci budeme bojovat podporou návrhu zákona, aby každý státní úředník a každý ústavní činitel měl povinnost vykazat formou majetkového přiznání stav svého majetku, citoval v květnu 1992 deník Rudé právo sociálnědemokratického poslance Národního shromáždění Miloše Zemana. Jde o první dohledatelnou zmínku současného prezidenta o potřebě zavést majetková přiznání, tedy nápadu, který Zemana provází už přes dvacet let. Zeman později rozšířil svůj návrh ze státních zaměstnanců v podstatě na všechny movitější lidi. Ani přes četné pokusy se ho Zemanovi ani jeho následovníkům nikdy nepodařilo parlamentem protlačit.

Odpůrci z řad pravicových stran kontrují totiž pádnými protiargumenty, které nelze jednoduše odbýt tím, že brání pouze vlastní "nakradené" majetky, jak jim často předhazuje levice. Výtky začínají u vysokých nákladů pro státní správu i občany, jdou přes zbytečné papírování pro 99 procent slušných lidí, kteří své peníze získali zcela legálně, až po skutečnost, že kdo bude opravdu chtít, způsob, jak majetek i přes nejpřísnější legislativu schovat, vždycky najde. Zeman prosazuje majetková přiznání formou, kterou jeho vládě v letech 1999 a 2001 hned dvakrát zarazila Sněmovna. Nepomohla ani tehdejší opoziční smlouva ČSSD s ODS a Zemanův vstřícný vztah s Václavem Klausem.

"Princip spočíval v tom, že daňový úřad by měl oprávnění u podezřelých majetků požadovat doložení jejich nabytí. O aktivní přiznání majetku se pak jednalo od hranice nad deset milionů korun," říká Jiří Rusnok, tehdejší ministr financí, který Zemana podporoval i během prezidentské kampaně.

Zákon by nechával téměř veškeré břímě na občanech. Každý majitel větší vily a silnějšího vozu by se tak musel bát, že desetimilionovou hranici překročí, a začít přepočítávat hodnotu svého domu, auta, případně chaty, uměleckých děl nebo šperků.

Největší problémy by měli především majitelé domů, kteří si je postavili sami nebo které by vlastnili déle než patnáct let. Ti první by museli hledat účtenky za materiál a úřadům dokazovat, že na stavbě trávili víkendy. Ti druzí zase utrácet za drahé znalecké posudky. Každý, kdo by limit opravdu překročil, by pak musel s vyplněným formulářem a dalšími ležstvy vyrazit na finanční úřad. Kolika lidí by se to dotklo, není snadné určit. Podle analýzy společnosti Capgemini žije v Česku zhruba 17 tisíc dolarových milionářů, tedy lidí s majetkem kolem 20 milionů korun. Podle toho se lze aspoň zhruba orientovat. Minimálně pro desítky tisíc poctivých lidí by to znamenalo jen papírování a výdaje navíc, zatímco korupčníci a tuneláři s nelegálně nabytými majetky by se logicky sami nepřihlašovali. Ty by si musel finanční úřad vyhledávat sám, což by si vyžádalo více úředníků i vyšší výdaje státu. Před 14 lety to Zemanova administrativa vyčíslila na 126 milionů ročně. Aktuální návrhy z pera sociální demokracie se proto od tohoto modelu odvracejí a přiklánějí se spíše k variantě, že majetkové přiznání by bylo nutné předložit až na přímou výzvu finančního úřadu či prokurátora.

"Jsem zásadně proti modelu, abychom obtěžovali 98 procent slušných lidí," říká šéf poslanců ČSSD Jeroným Tejc a podobně se dnes vyjadřuje i Jiří Rusnok. "Nemá smysl, aby to podávala každá rodina, která má domeček na venkově, a aby stát takové lidi otravoval," říká Rusnok.

ČSSD chce vlastní zákon o přiznání registrovaného majetku předložit v polovině roku a zatím se o detailech nechťejí její členové příliš bavit. Orientaci o jejich záměrech však lze vyčíst z posledního, zamítnutého návrhu z konce minulého roku.

V něm poslanci ČSSD požadovali pro majetková přiznání hranici 20 milionů korun a na rozdíl od Zemanova návrhu, který do "majetku" kromě "běžného vybavení domácnosti" a několika málo dalších výjimek počítal naprosto vše, by se povinnost vztahovala pouze na nemovitosti, cenné papíry a podíly ve firmách. Zatímco limit 20 milionů se v novém návrhu zřejmě sníží, iniciativa by měla zůstat především na straně finančních úřadů, a ne na lidech. Otázkou je, zda jsou úředníci schopni podezřelý majetek sami vystopovat, ve velkých městech jsou už tak úředníci přetížení. Podle analýzy společnosti e-office Czech Republic kontrola každé firmy například na Praze 2 vychází jen jednou za 191 let...

Podle mluvčí Generálního finančního ředitelství Petry Homolové nemají dnes úředníci problém dohledat majitele nemovitosti, aut, akcií na jméno či vkladů u bank. "Problém s identifikací vlastníka nastává u obchodních podílů, respektive akcií na doručitele, uměleckých děl, šperků a letadel," naznačuje Homolová, kde by mohly úřady narazit. Experti na korupci však dodávají, že kdo opravdu chce a má k tomu dostatečné prostředky, dokáže skrýt i dům, ve kterém sám bydlí.

"Někdo bydlí ve vile za padesát milionů korun. Na katastru nemovitostí se ale dozvíte, že je napsaná na akciovou společnost s vlastníkem v Delaware v USA. Domácí vám řekne, že je zde pouze v nájmu a platí pět tisíc měsíčně. A tím také končíte," uvádí příklad Martin Soukenka z Nadačního fondu proti korupci.

S majetkovými přiznáními, která by se potenciálně dotýkala všech občanů, by se Česko zařadilo k několika málo zemím v Evropě. Něco podobného existuje jen ve Francii, Švýcarsku a Norsku v souvislosti s daní z bohatství.

Úřady vyžadují přiznání od movitých lidí, aby věděly, z jaké částky daň vyměřit. Většina ostatních států však v posledních letech od daně z bohatství upustila a přiznání tak už nevyžadují.

Zcela unikátní systém má Slovensko. Od ledna 2011 tam platí zákon, kdy finanční policie může prověřit původ majetku prakticky každého, na koho dostane upozornění. Pokud dotyčný neprokáže, že majetek získal legálně, propadne státu.

Zákon se však v praxi ukázal jako zcela bezzubý. Podle mluvčí slovenského ministerstva vnitra Andrey Dobiášové dostala policie během uplynulých dvou let celkem 112 podnětů. Žalobcům předala zatím jen dva z nich a zabaveno nebylo vůbec nic. Podle protikorupčních organizací by návrhy české levice mohly pomoci možná proti menším zlodějům, kteří nemají konexe a dostatek financí, aby se schovali za zahraniční společnosti. Vladan Brož ze společnosti Transparency International zase považuje za přednější zavedení důsledného přiznání pro politiky.

"U majetkových přiznání nejdříve začneme transparentností našich veřejných činitelů. Až půjdou příkladem a tyto povinnosti si uzákoní, začneme se bavit o tom, zda nám občanům mají politici ukládat další povinnosti ohledně dokládání nabytí velkého majetku," míní Brož.

FAKTA Majetková přiznání narazila už šestkrát

1992 Poslanci schválili zákon, který zaváděl majetková přiznání pro všechny s majetkem nad milion korun od roku 1995. Ale než začal platit, byl opět zrušen.

1999 a 2001 Vláda Miloše Zemana se pokoušela prosadit přiznání od 10 milionů korun hned dvakrát. Ani jednou neuspěla.

Přelom 2002 a 2003 Vláda Vladimíra Špidly chystala zákon, kdy by přiznání bylo nutné předložit na vyzvání finančního úřadu. Nakonec narazila na odpor koaliční Unie svobody.

2010 a 2012 ČSSD navrhla majetková přiznání na výzvu finančního úřadu. Jednou od milionu a jednou od 20 milionů korun. Proti byla ODS, TOP 09 a VV. Současnost ČSSD připravuje další návrh zákona. Ve Sněmovně mezitím leží novely z pera KSČM a VV. Při současném složení Sněmovny však je šance na schválení malá.

17 100 lidí v Česku vlastní majetek v hodnotě 20 milionů korun a týkala by se jich přiznání podle návrhu ČSSD.

40-100 Tolik procent majetku by podle jednotlivých návrhů zabavil stát těm lidem, kteří by nedovedli prokázat jeho původ.

0 V tolika případech zabavili prokurátoři majetek na Slovensku, kde zákon o prokazování původu majetku platí od r. 2011.

29.3.2013

Zdroj: DNES